List 26. **NOVICE** Tečaj XXXIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 28. junija 1876.

Obseg: Razpis treh štipendij za učence na kmetijski šoli „Francisko-Josefinum“ v Mödlingu nad Dunajem. — Kedaj naj se senožeti kosijo? — Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih. (Dalje.) — Gospodarske novice. — Škodljiva stran šivalnic (Nähmaschinen). — C. k. upravni sodni dvor ali opravna sodnija. (Konec.) — Ljudska šola. — Škofje vsake sorte. — Slovansko slovstvo. — Softe na Turškem. — Mati ga izdá. (Kon.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razpis treh štipendij

za učence na kmetijski šoli „Francisco-Josefinum“ v Mödlingu nad Dunajem.

Dve štipendiji ste ustanovljeni od presvitlega cesarja iz lastne blagajnice, med katerima ena ima imé cesarja, druga pa cesarice, — eno štipendijo pa je ustanovil svitli nadvojvoda Karol Ludevik; vsaka štipendija znaša po 250 gold. za vsako leto. Prošnjiki za te štipendije na imenovani kmetijski šoli, katera traja 3 leta, morajo izkazati: 1) da so njihovi stariši ali varuhi zadovoljni, da v to šolo stopijo, 2) da so vsaj 16 let stari, 3) da imajo študije spodnje gimnazije ali realke; tem bolje je pa, če morejo zraven unega tudi skazati, da so na katerem večem posestvu že nekoliko prakse si zadobili v kmetijstvu. — Prošnje s priloženimi spričali se imajo zadnji čas do 31. avgusta t. l. vložiti pri vodstvu gori omenjene šole. — Štipendisti niso oproščeni dotične šolnine. Kdor še kaj več o osnovi te šole izvedeti želí, dobí šolski program od navedenega vodstva.

Kedaj naj se senožeti kosíjo?

O tem, kedaj je pravi čas, travnike kositi, je še zmirom nekoliko prepira med kmetovalci.

Eni trdijo, naj se kosijo takrat, ko trava na senožetih v najlepšem cvetji stojí, — drugi takrat, ko je veči del trave že ocvelo, — tretji pa, ko je vsa trava popolnoma ocvela.

Kdo ima prav?

Tudi rastline na senožetih, kakor žita, napravijo na vrhu svojem seme (klasje), v katero se iz bilk preseli največ redivne tvorine. Vsaj vsak to vé, da žito ima v klasji (zrnji) svoj kapitál, bilka potem je samo manj vredna slama.

Ta prevdarek naj bi kmetovalcem veljal za razsodbo pričkanja: kedaj je najbolje travnike kositi.

Da bo senó dobro in redivno, ne pa slama, naj se senožeti kosijo takrat, ko je trava v najlepšem, polnem cvetji. Takrat je cela bilka še polna dobrega soka in tedaj tečna klaja. Pozneje je že od dne do dne bolj trda, in mnogo trave in deteljce postane suhlad, ki ni veliko bolja od suhe žitne slame. Res je sicer, da pôzna košnja okrepčá travnik zato, ker se mnogo semena iz ocvelih rastlin poseje na travnik; al gospodar naj na vago dene prevdarek: ali mu ni za živino zgube veliko, če nakosí manj in pa slabe, to je, manj redivne klaje?

Če le na kùp gledaš, ne pa na to, koliko ima kùp v sebi, grozno se motiš!

Kar morebiti travnik zgubí s tem, da se poseje semena manj po njem, ker rastline niso še popolnoma ocvele, to se mu pa po vse nadomesti s tem, če senožeti svoje ne daje „škrjancem gnojiti“, ampak da jo sam gnojí včasih in, kjer je mogoče, z vodo napaja. Jasen dokaz tej resnici je to, da marsikater gospodar ima blizo svoje hiše vrt ali kak drug kos zemlje, kjer travo po 4 ali celó 5krat na leto kosí, da živini frišno klajo poklada. In prav na tacih zemljiščih izraste vsako leto največ in najbolj tečne trave.

Letos, žalibog, pa deževno vreme gospodarjem nagaja, da proti pravemu spoznanju svojemu, da ni dobro kositi pozno, bodo vendar morali pozno kositi, — drugi pa, ki so že kosili, ne morejo mrve domú spraviti ali pa jo spravijo le mokro domú. Za take nadloge se svetuje sledeče.

Kdor ni mogel mrve na travniku do dobrega posušiti, sušiti jo mora v kozolcu, če ga ima, ali pa pod streho na tleh, kjer se podloge naredé iz dilj ali lés, na katere se nameče najprej na dno malo slame, potem pa mrva. — Pomaga tudi ne dosti suho mrvo v senici tako skladati, da poredoma pride ena lega mrve, ena pa suhe slame, kajti suha slama veliko senene vlage na-se potegne. — Še tretja pomoč — se ve najdražja — je ta, da se mokrotno senó dá malo osušiti, potem v senici močno stlačiti in pa s kuhinjsko soljo osoliti, da se nekoliko skisa; tako dobro stlačena in okisana mrva se ne spridi, ampak še bolja je z dodano soljo.

Gospodarske novice.

* *Pišče s plavutami med kremplji na nogah* kažejo v vasi Rödhen pri Giesenu na Nemškem. Zleglo se je to pišče pri nekem kmetu, ki ima kokoši ondi navadnega plemena. O čudni tej prikazni modrujejo zdaj naravoslovci, od kodi ta izrodek? Nekateri mislijo, da se je puta plemenila z raco, kar pa dozdaj po nobeni skušnji ni verjetno.

* *Čudna najdba.* V modetu (jajcu, Hoden) dveletnega žebeta, ki ga je živinozdravnik na Danskem rezal (kastriral), je našel dva zobá in pa kepo dlake. Drews je to čudno najdbo izročil živinozdravniški šoli v Kopenhagen u.

* *Zopet nova podkev!* Inženir Yates v Manhestru na Angleškem je v ondašnji razstavi kónj kazal konja z „roženo podkvo" podkovanega, ki jo je razstavna jury (sodnija) zeló pohvalila. Ta podkev je narejena iz volovske ali bivolske kože, ki se s silo paromašine tako vkup stlači, da je trda kakor rog, vendar pa elastična, trpí dalje časa kot železna podkev in se kopitu tako prileže, da kopito in podkev sta kakor ena masa. Pribije se na kopito, kakor navadna podkev. Cena jej ni dražja kakor navadne podkve. Zdaj so se že tudi Francozje spravili čez to podkev in v „grande école hipologique" jo pretresajo: Je li ta znajdba kaj več kot Anglešk švindel, povemo ob svojem času.

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta

vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt."

(Dalje.)

Meseca junija.

Dné	Leta	
17.	1816.	Ustanovitev gozdarske akademije v Tharandu na Saksonskem, kateri je leta 1829. bila dodana tudi akademija za poljedelstvo.
17.	1852.	Organizacija kobilstva na Francoskem.
17.	1860.	Mednarodna razstava kmetijskih mašin, kmetijskih pridelkov in plemenne živine v Parizu.
18.	1818.	Organizacija kobilstva na Bavarskem.
19.	1817.	Postavna vredba razmér med kmeti in grajščaki na Pruskem.
19.	1861.	Prva poskušnja s paroplugi, to je, s plugi (drevesi), ki jih sopár goni in sicer s Fowlerjevim plugom na polji poleg Požuna na Ogerskem.
21.	1639.	je bil tako hud mraz v Mömpelgardu v Alzaciji, da je vse nograde pokončal; reke so zmrznile, kakor v največi zimi.
21.	1785.	je dobil George Winlaw na Angleškem prvi patent na zboljšani klepetec, to je mašino, ki žito čisti.
22.	1723.	je kamenje deževalo v Glogovici in Libošici na Českem.
23.	1773.	Oklic postave, po kateri je vsak vseučiliščin dijak, ki je hotel na Hanoveranskem državno službo dobiti, bil zavezan učiti se kmetijstva, natoroznonstva in matematike.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Škodljiva stran šivalnic (Nähmaschinen).

Najhitrejše mojškre dandanes so šivalnice (šivalne mašine); zato jih čedalje več vidimo tudi v gosposkih hišah, da ž njimi gospodinja ali njene hčerke brez mojškre v kratkem času pošijejo vse, česar potrebujejo. Kakor pa vsaka stvar ima dve straní, dobro in slabo, tako tudi šivalnica. Če šivilja predolgo časa neprenehoma na mašini šiva, začnó jo, ne govoreč od zeló trudnih nog, posebno prsi boleti, in če ne odjenja od prenapetega dela, našije si pljučno jetiko. Že fabrikantje šivalnic bi lahko nekoliko odvrnili to škodljivost s tem, da bi mašine za kaka 2 ali 2½ palca više narejali. Šivilja pa to s tem doseže, da stol, na katerem zmirom sklonjena sedí, po potrebi toliko niže naredí, da ne sedí preveč sključena. Sploh je, še posebno pa ženstvu, za zdravje zeló škodljivo, če neprenehoma po 2 ali 3 ure pri mašini sedí. Zato svetujemo po žalostnih skušnjah zdravnikov gospém in gospodičinam, ki so si iz hvalevredne varčnosti omislili šivalnico, naj si šivanje na njih tako uravnajo, da k večemu eno uro v eno mer šivajo, potem pa za 2 ali 3 ure prenehajo, in še le potem se zopet za eno uro časa vsedejo k mašini. Le če tako ravnajo, bodo dolgo šivale, — drugač pa se bode prenapeto delo splačalo s hudo in morebiti neozdravljivo pljučno boleznijo.

Nove postave.

C. k. upravni sodni dvor ali opravna sodnija.

(Konec.)

Pritožbe se pri upravnem dvoru morajo vpolagati v 60 dnevih po sprejeti razsodbi ali naredbi izdani na poslednji stopinji. (§. 14.)

Pritožba na upravni sodni dvor po pravu nima odložne moči; al stranki pritožnici je na voljo, za tak odlog poprositi upravnega oblastva, katero naj mu ga tedaj dovoli, kedar javni oziri ne zahtevajo, da bi se razsodba ali naredba pri tej priči zvršila, in kedar bi se s tem zvršilom stranki zgodila škoda, katera se ne dá več popraviti. (§. 17.)

Pritožba mora na sebi imeti podpis kakega odvetnika (advokata). (§. 18.)

Upravni sodni dvor obravnava javno in ustno (§. 28.); vdeleženi stranki pa je na voljo, da se v ustni razpravi sama zastopa, ali pa tjekaj pošlje odvetnika, kateri jo zastopa. (§. 31.) — Ako vdeležencev ali njihovih zastopnikov k razpravi ni, to ne brani razprave in razsodbe. (§. 34.)

Ako se pritožba odbije, sme se v razsodilu naložiti pritožniku, da vse stroške ali vsaj nekaj teh stroškov povrne. (§. 40.) — Upravni sodni dvor pa ima tudi oblast, stranke in po okolnostih njihove zastopnike, če se pravdajo proti jasni besedi postave ali se sicer zakrivé očitno nagajivega pritoževanja, obsojati v globe od 5 do 1000 gold. (§. 41.)

Razsodbe ali naredbe, katere so postale pravokrepne, predno je ta postava v moč prišla (to je, pred 17. dnevom maja meseca t. l.), ne morejo se pred upravnim sodnim dvorom izpodbijati. (§. 49.)

To so glavne točke postave o ustanovitvi upravnega sodnega dvora. Treba je, da to novo postavo vsi naši ljudje poznajo, ker je mogoče, da občine ali posamezniki imajo pravico, v gori navedenih primerljejih se pritožiti pri tej sodniji.

Kdor želi vso to postavo v slovenskem jeziku od besede do besede imeti, dobi jo v 13. delu „državnega zakonika" letošnjega leta. Državni zakonik v slovenskem jeziku, katerega iz nova priporočamo našim bralcem, dobiva se v Ljubljani pri bukvarju Juriju Lercherju, pa gotovo tudi v bukvarnicah druzih mest. Cena posamesnih zakonikov je nizka in znaša le nekoliko soldov.

Šolske stvari.

Ljudska šola.

So li naše ljudske šole take, da vzvišeni, blagi in važni namen ljudske šole, kot versko-nravne odgojnice za gotovo doseči pomagajo ali vsaj zamorejo doseči?

Odgovor na to vprašanje je težak, ker je nova šola z vsem, kar se je drži, precartano dete vladajoče stranke in tudi gospósk, dete, čegar se ne smeš dotakniti; zato naj odgovor na to sitno vprašanje dá skušena, visoka in veljavna avtoriteta.

Prečastiti gospod knezoškof Sekavski, dr. Janez Zwerger, je dal na Dunaji leta 1871. na svitlo knjigo z naslovom: „Ljudska šola v razmerah do rodovine, cerkve in države". V tej izvrstni knjigi se bere na strani 334 sledeče:

„Preglejmo na kratko največe pomanjkljivosti novih šolskih postav. Te-le so:

1. Verski nauk ni podlaga in vodilno pravilo sedanji ljudski šoli, ampak le eden izmed več učilnih predmetov.

2. Veronauk je še dosti bolj omejen in do tako malo verskih vaj skrčen, da bi celó že dobro odgojeni katoličan pri tem postal mlačen in nečimurn; kako li bi se mogel tedaj otrok, ki še ni dobro v katoliški veri vtrjen, vzgojiti za vnetega katoličana?

3. Drugi učni predmeti so popolnoma odvezani od vere; tedaj se bodo tako učili, da bodo katoliški veri in odgoji večkrat nasprotni, ter žalili versko čutje.

4. Nadzorstvo šolskih zadev je cerkvi popolnoma odvzeto in dano v posvetne roke. Postava še celó ne tirja, da bi bilo za katoličane nadzorstvo katoliško.

5. Ista je gledé vodstva šole, čeravno bi nadzorstvo in vodstvo notranjega šolskega reda v katoliški ljudski šoli, ki je odgojilnica katoliška, po vsej pravici in naravno moralo biti v rokah cerkve.

6. Še celó o veronauku in verskih vajah nadzorstvo ni popolnoma prepuščeno cerkvi.

7. Na izobraževanje učiteljev cerkev nima prav nobenega vpliva.

8. Pri nastavljanji, delovanji in disciplini učiteljev nima cerkev nič govoriti.

9. Posvetne oblasti določujejo ne le o vseh posvetnih zadevah šole, ampak tudi o cerkvenih in verskih, čeravno ravnajo v imenu brezverske države.

10. Pomislikov katoliških starišev gledé posilnega obiskovanja šol cerkev ne more odstraniti, ker v šoli sama nima več tiste oblasti, po kateri bi zamogla starišem porok biti zato, da bodo otroci katoliško odgojeni.

11. Brezverske šole so po postavi mogoče, morda se jim še celó na roko gre; v takih šolah bi pa celó najboljši učitelj za katoliško odgojo ne mogel nič prida storiti.

12. Utegnejo priti učitelji, ki so brez vse vere; po takih pa bi bila tudi v katoliških šolah odgoja katoliška nemogoča.

13. Katoliške šole imajo mnogo zadreg, težko jih je varovati škodljivih vplivov.

14. Privatne šole so sploh preomejene.

15. Ustanove (štipendije) za katoliške šole se dajó tudi šolam drugovernikov.

16. Pri vseh velikih davkih za šole tedaj stariši vendar nimajo nobenega poroštva, da bi se njihovi otroci res katoliško odgojili.

O drugih pomislikih gledé šolskih postav, na pr. o tem, da so otroci preobloženi z učnimi predmeti na kvar poglavitnih predmetov, o tem, da morajo otroci predolgo v šolo hoditi itd., nočemo obširneje govoriti.

Tem pomanjkljivostim šolske postave moremo v okom priti mi vsi, kajti tù ne gre reči: „vlada naj to sama stori." Ona sama tega ne more, če prav bi imela voljo. Dokler je cesar vladal sam, imel je tudi odgovornost sam; takrat smo imeli tudi dobre šolske postave in starišem ni bilo treba v skrbéh biti zarad odgoje otrok. Kar pa je cesar pravico postavodajstva večidel oddal narodom svojim, so narodi s to pravico vred prevzeli dolžnost in odgovornost, po sporazumljenji s cesarjem skrbeti za zboljšanje pomanjkljivih postav. Tedaj imajo že vsled pravice do postavodajstva vsi upravičeni državljani dolžnost in pravico, skrbeti zato, da se šolske postave otrebijo vsega, kar je v njih slabega. Al tudi še drugo dolžnost, dolžnost do Boga, h kateri jih vest priganja, imajo, in ta dolžnost zadeva vse kristijane brez razločka stanu, ko spoznajo, da ima nova šolska postava v sebi napake, ki so nevarne odgoji katoliške mladine. Bog je ukazal vsakemu človeku skrbeti tudi za zveličanje bližnjega, — tako nas učí sv. pismo; le načini, pripomočki in pota so pri različnih ljudéh različni, dolžnost pa imamo vsi, eden tako, drug drugače.

Politične stvari.

Škofje vsake sorte.

V 74. listu Kraljeviškega „Primorca" nahajamo sledeče poročilo:

Prvi knezonadškof (primas) Ogerski Simor, deléč te dni sv. birmo na gornjem Ogerskem, je strastno govoril proti panslavizmu v gornjem Ogerskem, kjer je velika večina naroda slovanskega (Slovaki).

Med drugim je rekel knezoškof: „Dobri tukajšnji in pobožni narod, po jeziku Slovaški, po politiški zavesti pa Magjarski, nikoli ne bode srca nagnil k čemu, kar je ravno tako nevarno veri (!) kakor domovini (!). Narod ta se ima varovati panslavistiškega duhá, in za to so v prvi vrsti poklicani duhovniki (enako onemu v Banjeviškem, ki je z revolverjem v roki Slovakom pridigoval magjarski; — opomba vredništva „Primorca"), kajti morála in vera cveste samo tako dolgo, dokler se nepremakljivo ohrani zavest patriotična, zvestoba kralju in spoštovanje deželnih postav."

Škofove te besede so jako navdušile Magjare in Slovaške renegate (Magjarone); Krakovški dekan Franjo Faludi celó zagotovil je škofa primasa, da Slovaki so iskreni Magjarski državljani. Temu nasproti pa po gostbi stopijo narodni duhovniki drug k drugemu ter si srčno stiskajo roke, rekoč: „bodimo složni in ne vdajmo se!"

Magjarski časniki pa — se ve da — veselja poskakujejo, da škof primas s tako lepim izgledom stopa pred svojo duhovščino!

Če hočeš tedaj po magjaronskih zahtevah „pravo" vero imeti in biti „miren patriot", ne pa domovini nevaren „panslavist", moraš postati v Translajtaniji magjarón, — v Cislajtaniji pa nemčúr: to je nauk iz pridige škofa Simora in njemu enacih c. k. škofov. K sreči vendar je malo tacih, ki bi odkritosrčno pa pošteno besedo za pravice národne, katere ne smejo biti odvisne od nikakoršne začasne sisteme, radi potopili v krilati izrek: „Ruhe ist die erste Bürgerpflicht".

Slovansko slovstvo.

* *Základové porodnictví pro lékaře.* Se zvláštnim zřetelem k části operativni. Sepsal dr. Čenek Křižek,

byvaly asistent 1. školy prodnické pro lékaře v Praze, lékař mestske chorobnice a ženske nemscnice sv. Alžbety. V Praze 1876.

Pod tem naslovom je dr. Křižek v Pragi ravnokar na svitlo dal knjigo porodništva v Českem jeziku, katera po prijaznosti gosp. pisatelja je tudi nam prišla v roke. Radostni smo jo sprejeli. Za učenega izdatelja je gotovo v prvi vrsti največe važnosti to, da strokovnjaki v porodoslovji, kakor dr. Breisky, dr. Kleinwächter, dr. Streng, dr. Späth, dr. Braun in drugi enoglasno hvalijo praktično stališče tega dela, ki se ne sprehaja v jalovih hipotezah in teorijah, ampak porodničarju na kratko in jasno po najnovejših skušnjah v roke podaja vse, kar mu je vedeti potreba, poleg tega pa še s 136 podobami, lično v tekst tiskanimi, v vseh treh razdelkih (fiziologičnem, patologičnem in operativnem) razjasnuje ondi, kjer je več razjasnila treba. Vrh te znanstvene vrednosti pa gre v drugi vrsti dr. Křižeku tudi še ta zasluga, da je on prvi, ki je tako obširno delo na polji porodoslovja svojim rojakom podal v narodnem jeziku in s tem vnovič dejansko dokazal, da je Česki jezik spreten, učni jezik v vseh znanstvenih strukah biti na vseh fakultetah, kar zanikujejo nasprotniki slovanstva, kateri ali ne poznajo zmožnosti Českega jezika ali jo nalašč zatajujejo. — Ogledovaje lepe podobe, ki so tiskane v dotične razprave, smo se pa spomnili tudi nas Slovencev. Velecenjeni naš profesor porodoslovja dr. Valenta je spisal že pred mnozimi leti porodoslovje za slovenske babice. Kaj, ko bi pri 2. natisu tega dela si od gosp. dr. Křižeka izposodil tacih slik, ki so primerne predmetu njegove knjige? Vsaj je znano, da — bodi-si beseda še tako jasna — nikoli ne doseže one jasnosti, katero daje dobra slika. Kdor pa slovenskih zdravnikov ume Česki, omisli naj si kar naravnost dr. Křižekove „Základové porodnictví“. Dr. B.

---

* *Rada jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti knjiga 35.* je nedavno prišla na svitlo v Zagrebu.

V tej knjigi nahajajo se sledeče razprave: „Hrvatska dvorska kancelarija i njezine izprave za vladavíne narodne dinastije“ od dr. Fr. Račkoga, — „novoslovenski komparativ prema staroslovenskemu gledé na formaciju“ od prof. M. Valjavca, — „o descendentiji ili rodoslovji bilinah“ od Lj. Vukotinovića, — „izvještuj o arkivarskih iztraživanjih v Dalmaciji“ od J. Tkalčica, — „Spicilegium monumentorum archaeologicorum in terris, quas Slavi avstrales incolunt, repertorum“, nastavak od S. Ljubića.

Med temi članki zanimiva nas Slovence še osobito oni članek gosp. prof. Valjavca, v katerem novoslovenski komparativ primerja s staroslovenskim. V tej razpravi razdeluje velecenjeni slovenski pisatelj novo slovenščino v 3 razrečja: kranjsko, ogersko in hrvaško, z opazko, da po Miklošiču kajkavščino šteje k slovenščini. Jezikoslovcem našim gotovo dobro doide učena ta razprava.

---

* *Bilinar. Flora excursoria. Uputa v sabiranje i označivanje bilinah u Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji.* Sestavili dr. Josip Schlosser i Ljud. Vukotinović. Podporom jugoslavenske akademije. Zagreb 1876.

Interesantna je ta botanika, ki obsega 38 pôl, tudi našim rastlinoslovcem ne le, da se seznanijo z rastlinami, ki se nahajajo v bližini slovenske zemlje, temuč tudi za to, da si Slovenci izposodimo marsikako imé v terminologiji in tako zenačimo slovensko terminologijo s Hrvaško, čeravno gospoda pisatelja pravita, da tudi ona imata še marsikatere nazive in izraze, katere izjavljata le za provizorne, ki se sčasoma dadó zameniti z boljimi.

Ozir po svetu.

Softe na Turškem.

Ker Turčija dandanes v prvi vrsti stojí na dnevnem redu politiških vprašanj, utegnila bi zanimati tudi posebna Turška šolska naprava, katere dijaki (učenci) se zovejo „softe“.

Turek po veri Mohamedovi (islamu) nima nikakih uredjenih bogoslovnih naprav. Poleg vsake mošeje (Turške cerkve) se pa nahaja poslopje, ki se zove „medresse“ (to je, hiša preiskovanja) in v kateri se navadno razlaga in učí slovnica, kóran (Turško sv. pismo) in njega tolmačenje, potem poezija, zgodovina, zemljepisje, pravoznanstvo, matematika, včasi celó zdravilstvo in mistika, s kratka vse, kar je Turku treba vedeti in česar si kdo želí. Svoje dohodke ima „medressa“ navadno iz pobožnih zapuščin, katerim Turška vera pripisuje posebno veljavo.

Ako želí mlad Turek vstopiti v takovo „Turško semenišče“, zamore to storiti vsak čas, kajti v teh šolah ni velikonočnih, ne jesenskih počitnic, sploh nikakoršnega časa za vpisovanje. Pogodbe za sprejem v te šole so tudi prav primitivne; posebnih tirjatev ne stavijo ondi. Mladeneč, ki se je oglasil včeraj, je danes že „akademik“ in prejme naslov „softa“. O pomenu te besede še dandanes niso arabski jezikoslovci jedini in če jo nekateri izmed njih izpeljavajo od grškega „sophos“ (učenjak, modrijak), jo drugi sopet smatrajo kot izvirno Perzijsko besedo, in sicer kot popačen participij besede „sumhleh“ (žgati, sežigati), tedaj za vednosti vžgan mladeneč.

Svoj živež si pridobiva softa, ako ni bogatih starišev, ali v „medressi“ (odgojišču), kjer so ustanove, za uboge dijake, ali, ako kje prevzame službo knjigovodje, pisarja ali odgojnika. Navadno se jim izroča odgoja (izreja) mladine, zategadel si dobode vsak bogat Turek kakega softo iz odgojišča, kateri ima pri njem hrano, stanovanje in tudi majhno plačo, za kar mora njegove sinove — dekleta se ali v haremu po materi, ali po kaki služabnici odgajajo — izrejati, da bodo pošteni „moslemi“. Tak softa je navadno desna roka, „faktotum“ hiši, nekakov „spiritus familiaris“, ker je učitelj otrokom, korespondent gospodarju ter njegov svétnik in nadzornik, da se vse v hiši godí po verskih postavah. Ko je softa preskrbljen z živežem, lahko se potem udá svojim studijam. Ker v „medressah“ vlada popolna prostost v obziru učitve in učenja in ondi nikakoršnega šolskega reda ni, vsaj v evropskem smislu ne, zato je vsakemu učitelju dovoljeno, da določi ure svojemu prednašanji, kakor se mu poljubi, dijakom pa tudi je zopet prosto, da menjajo učenike in predmete, ako hočejo, vsak dan v tednu. Sicer pa v „medressah“ ni poznan šolski red in učé učitelji včasi dve ali tri ure zapored, če je učenik vnet za svoj posel, kajti tak ne gleda toliko na plačo svojo, nego na plačilo, katero ga čaka v nebesih, ako zvesto izpolnuje svoje dolžnosti in odgaja svoje učence za bogabojne in učene mosleme. Tudi bi se ne drznil nijeden softa, da bi med ukom odšel ali pokazal, da se dolgočasi, kajti bil bi to pregrešek zoper spodobnost in nebó.

Pri svojem prednašanji sedí profesor na čelu dvorane na nizkem divanu, njegovi slušatelji pa sedé na praprogah ali živinskih kožah. Ugovori v sredi prednašanja so dovoljeni in sicer je še profesorju zeló ljubo, ako njegovi učenci o ravno prednašanem predmetu ž njim ali med seboj debatirajo.

Ko je preživel softa neko število let v „medressi“ in je — po svojih mislih — dobro pomnožil zaklad svojih vednosti, tedaj se, kedar mu je ljubo, odpové šoli in vstopi v javno življenje. Odhodne preskušnje mu ni treba delati, tudi mu ni treba iskati zrelostnega izpričevala; vsak profesor mu dá svoje pismo, v katerem popisuje pridnost in pobožnost svojega učenca in ga tako dalje priporoča. Navadno dobí tak abiturient po dobro dovršenih študijah službo pri vladi, in sicer kot „imam“ (pridigar) v kaki mošeji ali kot „mullah“ (duhovnik), ali kot „mufti“ (razlagalec postav, notar, odvetnik), ali kot „kadi“ (sodnik). Ako hoče doseči kako duhovensko službo, predstaviti se mora šejku ül-islamu (glavarju islama), ki stoluje v Carigradu ali kakemu „kadi mulahu“ (dušnemu oskrbniku ali sodniku kake provincije), ki ga izpraša, ali je dovolj spreten za svojo službo in če je dovolj vešč v koranu in njega izlagalcih, zmožen staro-arabskega in deželnega jezika in njega slovnice, biografije proroka Hašamskega, Ben Mohamed El-Rebbi-ja, nekaterih oddelkov modroslovja itd. Ako kandidat skušnje ne prestane, imenujejo ga začasno „naiba“ (prisednika sodniškega) in ako se med tem pripravi za drugo preskušnjo, sprejmó ga med „muftije“ ali „kadije“; tako postane „ulem“ (državni modrijan) in drzniti se smé, pri vladi izpregovoriti kako besedo. „Imami“ (pridigarji) in „mullahi“ (duhovniki) pa se ne prištevajo „ulemom“. Najviši med mufti je „mufti el Kebir“ (véliki mufti), ki ima tudi naslov „šejk-ül-islam“ (glavar islama). Ta služba ima to dobroto, da njenega zastopnika ne morejo obsoditi na smrt.

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

V.

Mati ga izdá.

(Konec.)

Hudodelnik se nekoliko oddahne, potem nadaljuje svojo izpoved tako-le:

„Proti jutru, vzemši od matere slovó, ki mi je navezala na srce, da moram v Ameriko pobegniti, ko se mi bo hudodelstvo posrečilo, se podam do skritih vrat, nihče me ni videl in tako pridem v hišo, kjer se skrijem in čakam ugodne priložnosti. Ali dolgo je ni bilo, ker je bila vdova v svoji sobi zaklenjena. Še le ko je odšel oni mizar, ki je prišel prosit je potrpljenja, je pustila svojo izbo odklenjeno. Jaz se, ko je bila dekla šla v drvarnico po drva, splazim skozi kuhinjo do nje; sedela je ravno pri mizi. Ko me zagleda, hoče planiti kviško, al sekira, katero sem bil s kuhinje sabo vzel, jo omami na prvi hip, da se zgrudi. Potem jo mahnem še parkrat in jamem odpirati železno skrinjo v postelji. Al dekla pride nazaj, pa predno more kaj ziniti, pobijem tudi njo na tla, kjer v krvi tiho obleži. Zdaj sem izpraznil denarno skrinjo, bilo je v nji 63.000 gold. v bankovcih in obligacijah; zadnjih nisem mislil vzeti, pa premislim si, kajti kdo mi more kaj, če se ne vé, kake številke imajo! Zato odprem tudi omaro, v kateri je hranjena knjiga, dolžna pisma in menjice. Med zadnjimi jih je bilo tudi nekaj od moje matere podpisanih; te sem hotel vničiti, pa ker ni bilo časa brskati in iskati jih, nesem ves papir in knjige na ognjišče, kjer se je ravno kosilo kuhalo. Tu postojim tako dolgo, da je vse vpepeljeno, potem pobegnem skozi skrita vrata s hiše, hitim po gozdu do bližnje pošte in se peljem po svetu. Bal se nisem posebno, ker sem vedel, da me ni nihče v mestu videl iti v hišo ali s hiše, in ker tudi telegrafa v mestu ni bilo, ki bi bil dogodbo brž po svetu raznesel. Predno bi se zvedela po svetu, sem upal priti že do Hamburga ali celó na morje.

Res pridem do Hamburga — obligacije, katerih je bilo 10 po 1000 gold., sem bil že prej v denar spremenil — in dobim tu časnik v roko, v katerem je bil popisan umor vdove in da se je morilec najbrže v Ameriko podal. To spremeni moj namen, vkrenem jo na drugo stran in pridem na Prusko, kjer sem si dal drugo imé — moje prvo se mi je vendar-le zdelo nevarno — ter živim tje v en dan zapravljajoč denar po različnih mestih. Tako sem spoznal gledališčino igralko G. ter pod imenom „baron Kronberg“ in z mnogimi darili pridobil jo zá-se. Po njeni želji podala sva se potem skup v toplice, kjer me je doletela osoda. Vse drugo je znano.“

To je ob kratkem izpoved morilca, kateri je mati, kar se je nje dotikala, po vsem pritrdila. Zato je bila preiskava, ki mi je naklonila toliko neprijetnega, zdaj kmalu dognana, obtoženca sta bila oddana deželni sodniji, in tam, kakor sta zaslužila, obsojena k smrti. Predno je došlo potrdilo sodbe od više sodnije, je mati skesana umrla, sin pa, ki je že brž po prvi izpovedbi jel zopet vse tajiti, kar mu pa ni nič pomagalo, ker je natančno preiskanje hiše po sodnijski komisiji dokazalo, da je vse tako, kakor je pravil, je skusil uiti iz ječe med tem, ko je šla prošnja za pomiloščenje do vladarja. Pa straža ga je zapazila in obstrelila tako, da je po grozovitih mukah, kakoršnih ne bi bil prestal na vislicah, še le tri tedne potem umrl, ko je došlo sodniji potrjenje smrtne razsodbe od vladarja.

Predno je umrl, je povedal še, kje ima hranjen denar, kar ga še ni bil zapravil. Bilo je to pod drevesom blizo toplic. Res je sodnija našla tam še okoli 25.000 gold. v pruskih bankovcih — 36.000 jih je bil zapravil v poldrugem letu! — Ker ni bilo nobenega postavnega dediča, je denar stare oderuške pripadel državni blagajnici. Tudi mati morilca je zapustila dokaj premoženja, ki se je pa po njenih željah — odštevši stroške preiskave — razdelilo ubogim.

* * *

V mestu M. je konec vse te dogodbe provzročil različne govorice, posebno ko je še tudi odvetnik, ki je bil zastopnik vdove Reberjeve pri sodniji, nekega dne zginil brez sledú. Ljudjé so govorili, da ga je vrag vzel zato, ker je vdovi pomagal dreti uboge ljudí. Resnica pa je bila, kakor sem pozneje zvedel, ta, da je pretila mu sodnijska preiskava, ker je zmanjkal nek precej visok znesek, katerega je bil iztožil za vdovo Dolarjevo in ki bi bil moral priti v njeno zapuščino. Sodnija ga je sledila, a vjela ga ni, kar se večkrat primeri. — Par mesecev potem je bilo brati po časnikih, da so ne daleč od tega mesta našli ob bregu reke, ko je po veliki povodnji vpadla, truplo po povodnih živalih vse razjedeno, katerega ni mogel nihče spoznati. Je bilo morda to truplo odvetnikovo? Le to je gotovo, da on sam ni nikjer več na dan prišel. Občna sodba o vseh teh osebah je bila pri prebivalcih ta: Vsak je svoj žalostni konec sam zakrivil: Vdova Reberjeva, ker je ljudí brez usmiljenja drla, Dolarjeva pa in njen sin zarad groznega hudodelstva, in če je odvetnika vrag vzel, tega ni storil brez vzroka.

Milovali so le nesrečno deklo, katero je po nedolžnem tako huda in dolga bolezen in tako britka smrt doletela.

Kar se mene tiče, je bil nasledek te dogodbe in

srečno izvršene preiskave ta, da sem bil pomaknjen za stopinjo više in mi je bila rana, katero sem bil prejel v začetku preiskave, zamazana vrh tega še s pohvalnim pismom o moji marljivosti v službi pravice.

Naši dopisi.

Iz Bolcane na Tirolskem 24. rožnika. (*Velikanska svečanost.*) Včeraj je bil imeniten dan za naše mesto. Ponavljala se je „zveza Tirolskega naroda s presvetim srcem Jezusovim“, sklenjena leta 1796. Takrat so sklenili Tirolci to zvezo zato, naj bi jim ono pomagalo, Francoze iz dežele pregnati. In to se je tudi zgodilo; za to se obhaja vsako leto v našem mestu spomin na to zvezo. — Letos pa se je zveza ponovila v ta namen, da bi presveto srce ohranilo edinost vere v Tirolski deželi, katero je odpravil minister Stremayr s tem, da je protestantom dovolil, zbrati se v dve občini. Najlepša bila je ta svečanost predvčerajšnjim zvečer, to je, v četrtek. Po vseh gorah okoli mesta so goreli kresi in razne druge razsvetljave. To je bilo kaj velikanskega, da je moralo srce vsacega človeka ganiti; vsi hribi bili so polni lučic; na enem je bilo narejeno iz kresov srce Jezusovo, na drugem letna številka 1796., na tretjem so se rakete spuščale, na četrtem so streljali, da je grmelo krog in krog. To Vam je bila vladi velikanska demonstracija! Naše mesto (po nemško „Bozen“, po laški „Bolzano“, zato jaz pišem slovenski „Bolcana), je bilo vse okinčano, tako, da se je vsak čudil, ki vé, da je mestni odbor ves „liberalen“; kajti veliko mestjanov se dá terorizirati pri volitvah in pregovoriti, v srci so pa katoliški, kakor priprosti narod Tirolski. — Včeraj v jutro ob sedmih se je pričela procesija, da takošne nisem še videl. Prišlo je letos kakih 20.000 možakov iz vseh Tirolskih pokrajin; žensk bilo je malo, ker bila je cela stvar, kakor sem že omenil, bolj demonstracija, in zveza je bila ponovljena od moških, kakor leta 1796., ko je šlo za boj, toraj ta stvar ženske ne briga. Predolgo bi se mudil, ako bi hotel popisati vse Tirolske noše, ki sem jih tù videl. Šli so v procesiji dolina za dolino, vsaka s svojo zastavo; nekatere zastave so bile čisto raztrgane, ker so bile že mnogokrat v hudem boji; nesli so tudi vse zastave, kar so jih v raznih bojih Francozom in Lahom vzeli. Najlepši so bili „Zillerthalerji“, lepo raščeni ljudje z lepimi klobučki z zlatim cofom. Iz neke doline je šlo kakih 20 móž v zeleni obleki, ki so imeli vsak po 2 ali 3 medalije na prsih; v drugem kraji nosijo se čisto rumeno; največ bilo je videti pa rudeče barve. Klobuki so se videli raznih vrst, nizki in štokasti, ozki in širokokrajni, okrogli, špičasti itd. Nazoča sta bila dva škofa (eden iz Briksena, drugi iz Trente) in mnogo mnogo duhovščine iz dežele. Po procesiji je bila maša in potem je dal škof Vincencij papežev blagoslov; pri tem blagoslovu je pokleknilo najmanj 30.000 ljudi, ker mnogi, ki k procesiji niso šli, so prišli po blagoslov. Jaz ljudí nisem štel, pa če se motim, sem gotovo le premalo rekel, kajti na Vižmarskem taboru nas ni bilo toliko, pa so nas na 30.000 računali. — Kakor sem že rekel, vse mesto je bilo lepo okinčano: več slavolokov je stalo z napisi; po zidovih je viselo zelenih in rožnih vencev, pa mnogo svetih podob; na oknih so bile razobešene več ali manj lične preproge. Z vseh hiš so vihrale zastave; največ je bilo belo-rumenih (papeževih); poleg teh mnogo belorudečih (Tirolskih) in črno-rumenih (cesarskih); manj je bilo zeleno-belih (brambovskih). Nemške zastave nijedne ni bilo videti; iz tega se vidi, koliko ima Nemčija tù simpatij! Najbrž bi jo bili kmetje raztrgali, ko bi bili katero videli. — Zdaj naj pa še povem, kakošne ovire so se tej svečanosti delale od „liberalne“ strani. Magistrat je prepovedal vsako razsvetljavo po oknih. Možaki so hoteli priti s puškami na rami, pa prepovedalo se jim je to. Hoteli so pozvati vojake na noge, da bi red ohranili, kmetje pa so rekli: „mi smo prišli molit v mesto, ne pa tepst se; če boste vojake sklicali, s tem znate narediti kak nemir, a če jih pustite v kasarni, se mir ne bo kalil.“ In tako se je tudi zgodilo; nikakoršnega nereda ni bilo, samo enemu doktorju je kmet klobuk raz glave zbil, ker je memo procesije šel s klobukom na glavi. — Takošna je bila Tirolska narodna svečanost, in jaz dostavim le še to, da častim Tirolce pred vsemi drugimi narodi; zakaj drugi narodi, če napravijo kako svečanost, le samim sebi kadijo, same sebe hvalijo in časté, Tirolci pa Bogu čast dajejo in praznujejo svoje svečanosti z molitvami. In Bog bode pobožnemu in hrabremu narodu srečo dodelil, kajti njihovo geslo je še dandanes: „z Bogom za domovino“!

V Gorici 25. junija. — Naše mestno starešinstvo je imelo po volitvah že dve seji. V poslednji je župan naznanil, da Ljubljanska hranilnica noče našemu mestu posoditi 200.000 gold. Izvoljen je tedaj poseben odsek, da denarja drugde poišče. — Preteklo nedeljo (18. t. m.) je imelo občen zbor „podporno društvo Goriških obrtnikov“, kateremu predsednik je župan. Dne 6. februarija t. l. je bilo sklenilo to društvo napraviti si knjižnico in zbirko načrtov in modêlov obrtnijskih. Odbor je 28. maja potrdil osnovo novih toček v pravilih zadevajočih sklep 6. februarja t. l. Te točke je imel občni zbor v nedeljo odobriti. Zbralo se je 38 društvenikov; ali — kaj se zgodi? Malo da ne edinoglasno so glasovali proti popravi pravil, t. j. proti točkam, ki jih je bil odbor osnoval in nasvetoval, in to brez razgovora. Vzrokov druzih niso navajali, nego tega, da poprava pravil ni potrebna, da naj ostane vse, kakor je. In treba vedeti, da je bil odbor že nabral za biblioteko kakih 300 gl. prostovoljnih darov. Župan-predsednik in vladin komisar, dvorni svetovalec gosp. baron Rechbach, sta zboru živo prigovarjala, da naj ostane zvest sklepu 6. dne februarija, da oni sklep zahteva popravo pravil itd., ali vse bilo je zastonj. „Is.“ je zdaj „ausser Rand und Band“ zavoljo dogodka 18. t. m.; podpredsednik podpornega društva P. M. — po onem sklepu razžaljen — se je odpovedal odborništvu; drugega odbornika gosp. L. spet v „Is.“ napadajo, z eno besedo velika zamera na desno in na levo, velika osupnenost v nekih krogih. K čemu tak hrup zavoljo ene določbe nekaterih obrtnikov? Zato, ker za tem grmom brž ko ne kak drug zajček tiči. Sumijo namreč nekateri, da so mislili društvo preuravnati za Bog si vedi kakošne namene, ter da so društveniki to slutili. Čas nam tudi to skrivnost razjasni. — Še druga lepša se je v ponedeljek (19. t. m.) na Travniku blizo škofije o poldne zgodila. Trop 10 ponedeljskih pohajačev (rokodelcev?) je 2 finančna stražnika razorožil! (Policija je bila znabiti spet povsod drugod, samo na Travniku je ni bilo.) Vzrok temu nezaslišanemu dogodku je bil ta, da je bil tisti večer prej nastal na Kórenji prepir med omenjenimi civilisti in nekimi drugimi finančnimi stražniki, kateri so bili znebivši se napadnikov — ušli. Drhal, misleč, da so ubežali finančniki v kosarno, hotela jih je imeti vèn, in, ker ni stražnega oficirja prijazno prigovarjanje — češ, da jih v kosarni ni — nič pomagalo, moral je veleti glavni straži, da naj prime za orožje. Zdaj še le so se razsajalci razkropili. Pravijo, da povod prepiru v nedeljo večer je bilo slovensko petje v gostilnici pri Rajhu. Še tega bi manjkalo, da bi se začelo spet ščuvanje proti Slovencem! — Te dni so naredili pri tukajšnji plinarnici peč za galêto, da se svilod umorí in galêta dalj časa hraniti in prenašati dá. Eden vzro-

kov te naprave je tudi ta, da niso ljudje prisiljeni podvreči se monopôlu brezvestnih, dogovorjenih kupcev, ampak da prodajo svoj pridelek lahko kjer in kedar hočejo. V pičli uri se dá popariti v novi peči 300 kilogramov galête. — Mladi krompir v okolici Goriški se prodaja na Dunaj in dalje po 6—7 sold. kilogram.

Iz Bizovika 27. rožnika. — V nedeljo popoldne je napravila naša čitalnica veselico, katero je le motilo deževno vreme, ki nas kmete moti zdaj tudi na travnicih, da ne moremo z mrvo domú, kakor bi radi. Vendar smo z veseljem poslušali lepo petje gosp. pevcev, ki jih je vrli naš predsednik gosp. Fr. Kadilnik iz Ljubljane pripeljal. Razveselil nas je tudi gospod dr. Jan. Bleiweis, ki nas Bizovičanov nikoli ne pozabi, s prihodom svoje rodovine, in nam v srce segel z govorom, v katerem se je spominjal lepe prve Bizoviške veselice lanskega leta pa prezgodaj umrlega prvega čitalničnega predsednika gosp. Štefeta in pa njegovega naslednika gosp. Kadilnika, rodoljuba z dušo in telesom. Gostilnica Babnikova je gostom postregla z dobrim vinom in pivom, pa tudi s kosom pečenke. Drugi pot, upamo, da bomo bolj srečni z vremenom.

Iz Ljubljane. — Danes (27. junija, ki je pravoslavni zgodovinski Vidovdan) se ima začeti boj med Srbijo in Turčijo, ž njim pa krvava dôba, katere konec samo Oni vé, ki „veliko pratiko“ piše. Knez Srbski Milan sam je imel 26. dne t. m. oditi v središče svoje armade, ki je že poprej odpotovala na mejo Turško. Vladni časnik „Polit. Corresp.“ sam piše, da sta v Belemgradu Ruski in Angleški vpliv celih 8 dni hud boj bíla okoli kneza Milana in Srbske vlade za mir, — in, kakor najnovejša poročila se glasijo, da je zmagal vpliv Ruski, ki bode konec naredil vsemu diplomatičnemu besedovanju in mučence jugoslovanske rešil iz krempljev krvoločnih Turkov, kajti Ruski časnik „Golos“ piše: „Rusija bode nekoliko časa boj mirno gledala, al nikakor ne bo dopustila, da bi sorodni narodi na Balkanu v boji propali, če tudi bi zarad tega se po vsi Evropi vnel plamen vojske“! In če Bog dá in sreča junaška, odkljenkalo bode na veke Turkom v Evropi. Vsakdo pa, ki ima še kaj človeškega srca v sebi, mora želeti, da se to kmalu zgodí, in mi Slovani še posebej kličemo: Bog pomozi!

— (*Iz seje deželnega odbora 24. junija.*) Odgovor ministerstva kmetijstva na dopis deželnega odbora zarad naprave kmetijske šole vzel se je na znanje, poleg katerega ima prihodnji deželni zbor obravnati razpravo: ali samostojna kmetijska šola ali nadaljevalne kmetijske šole pri ljudskih šolah? — Zadnjemu deželnemu zboru vložena prošnja mnogih Ljubljanskih obrtnikov in rokodelcev, da bi se odpravile obrtnijske delalnice v jetnišnicah na Ljubljanskem gradu in na Žabjeku, se izroči in toplo priporočí deželni vladi v uvaženje. — Oddale so se 4 izpraznjene Schellenburgove dijaške štipendije. — Pismo vodstva šole za slepe v Lincu se izročí deželni vladi zarad razpisa štipendij, ki se morejo v omenjeni šoli več slepim otrokom iz Kranjskega oddati. — Občini v Škofji Loki se dovoli za leto 1876. poberanje 20% priklade na direktne davke s pristavkom, naj županstvo skrbí za to, da se občinski stroški za prihodnje leto zopet znižajo na prejšnji normalni stan. — Za zidanje šole na Dobravi pri Radoljici je deželni odbor sklenil, pogojno za l. 1877. dati 600 gld. podpore iz normalnošolskega zaklada. — Deželni odbor je pritrdil, da se učiteljska služba v Čatežu oddá sedanjemu učitelju Alojz. Račiču v Postojni.

— (*Zarad poročila iz seje mestnega odbora 20. t. m.*) je od g. župana prejelo vredništvo sledeči popravek: „jaz sem pri odhodu nekaterih odbornikov ostale precej preštel, in zapazivši nezadostovitno število, sejo brez dalnega posvetovanja ali sklepanja zaklučil.“ — Mi sami bi bili ono formalno pomoto danes popravili, omenivši meritorično stvar, to je, da je sklep o navedenih uličnih premembah ostal v drugi seji, 22. junija, kakor je bilo v „Novicah“ poročano. Ko bi v Ljubljani ne imeli mnogo druzih potrebniših stvarí (potov, uličnega tlaka itd.) popraviti ali marsikaj novega napraviti, no, bi rekli, poveličujte svojega Anastazija itd.; al pri sedanji ubogi blagajnici je to očitna potrata.

— (*Komisija za vcenitev zemljišč*) v okraji Kranjskem začne svoje delovanje 3. dne julija v občini Cerkljanski 1. razrednega distrikta.

— (*Zarad bivše goveje kuge*) v Hrastovem dolu na Dolenskem je deželna vlada Zagrebška 15. dne t. m. ukazala, da iz Kranjskega sme goveja živina, klaja in stelja na Hrvaško priti le na 5 krajih, namreč le pri Samoboru, pri Kostanjevcu, Zakanji, Severinu, Brodu in Prezidu. Po zdravniških spričalih pa mora se skazati, da je živina zdrava in da je iz kraja zdravega. Kdor drugje hoče iz Kranjskega na Hrvaško z živino, klajo ali steljo, zgubí živino in blagó.

— (*C. k. deželni šolski svèt na Kranjskem*) je kupil od Matice slovenske vse jej še v založbi ostale iztise (140) „Zgodovine Avstrijsko-ogerske monarhije za srednje šole in učiteljska izobraževališča“, spisal Janko Krsnik. Ti iztisi se bodo podelili šolskim knjižnicam na Kranjskem. Prav tako! Al lepa Krsnikova knjiga je s tem razprodana. Ko bi se pa danes ali jutri utegnila vpeljati v šole, moral bi se napraviti drugi natis. Upamo, da ga bode treba.

— Častiti gosp. Klun je pretekli teden prišel iz Dunaja nazaj, zdrav in vesel.

— (*Po sklepu zadnjega občnega zbora banke „Slovenije“*) ima izredni občni zbor biti julija meseca. Zdaj pa slišimo, da ga vodstvo namerava sklicati še le avgusta meseca. Kako to? Vsaj še veljajo pravila njena, po katerih (§. 13.) ima prvo besedo „občni zbor akcijonarjev“, ravnateljstvo pa (§. 38) je „izvrševalni organ društva“. Pravila so zakon vsacemu zavodu.

— (*Dramatično društvo.*) Občni zbor „slovenskega dramatičnega društva“ za leto 1876. je 5. julija ob 6. uri popoludne v čitalniški dvorani v Ljubljani. Vrsta razgovorov: 1. Ogovor predsednikov. 2. Poročilo tajnikovo. 3. Poročilo blagajnikovo. 4. Volitev predsednika, blagajnika in novega odbora. 5. Posamesni predlogi. Vsi udje so uljudno povabljeni.

V Ljubljani 20. junija 1876.

Za odbor:

Jan. Murnik, predsednik. Janko Kersnik, tajnik.

— (*Dramatične predstave.*) Družba igralk in igralcev dramatičnega društva napravlja sedaj v mestih in trgih po deželi gledališke predstave. V Kamniku se je prva teh predstav 18. t. m. z izvrstnim vspehom vršila. Druga predstava bode 29. t. m. v Loki. Predstavljali se boste igri: „Kje je meja?“ — in „Kedo se zadnji smeje?“ Sviral bode pri predstavi oddelek izvrstne hrvaške vojaške godbe, ter se bodo pele tudi nekatere pesmi. Naj se po deželi to hvalevredno podvzetje povsodi krepko podpira!

— (*Čitalničin odbor*) je v svoji poslednji seji sklenil iskreno vdeležbo pri svečanosti v spomin mnogozasluženemu, žalibog prerano umrlemu prof. A. Janežiču, ki jo Koroški rodoljubi snujejo za mesec avgust t. l. Izvolil je v ta namen poseben odsek, ki naj učini

vse, česar treba, da se vabilu iz Celovca dostojno vstreže s pripomočjo vseh narodnih društev na Kranjskem.

— (*Jezdárske umetnike*) imamo zdaj tukaj, došle iz Zagreba. Čeravno je vreme deževno, vendar je jezdišče Sidolijevo na sejmskem trgu vsak dan polno, ker je komedija jako všeč občinstvu. Jezdišče (circus) je sicer pokrito s platneno streho; kedar pa velika ploha pride, dežuje scurkoma na gledalce. Če si vstopnino plačal, pa hočeš bežati zarad plohe tudi brž v začetku komedije, ne dobiš vstopnine nazaj. Jezdarji ostanejo menda 4 tedne v Ljubljani.

— (*Pobirki iz časnikov.*) Pričkanje o novem strelišči, ki ima daleč zunaj mesta tje nekam za „Rosenhügel“ priti, je zadnje dni na dnevnem redu v časnikih in gostilnicah Ljubljanskih. Nam se dozdevajo vsi ti prepiri „de lana caprina“, ker mislimo, da streliščа so zastarale naprave, in če Ljubljansko strelišče v trdnem zidanji že več let hira, (vsaj ga je ranjki župan Hradecky pred 30 leti le z velikim trudom pogina rešil), bode v malo letih konec vzelo daleč zunaj mesta v večidel leseni kolibi. Koliko strelcev neki bode hodilo dolgo pot na novo strelišče vzlasti v slabem vremenu, in koliko jih bode stanovitnih ostalo, če s streljanjem po novem principu na bolj oddaljeno tarčo bodo si praznili svojo blagajnico? Vzdržavanje strelišnega poslopja bo mnogo novcev stalo; kje pa so tisti strelci, ki jih bodo žrtvovali, ko bode „prvi strelski oginj“ ugasnil? Streljanje je drago veselje; časi pa so pretekli, ko so ljudje „brez škode“ denar trosili. Zato „requiescat in pace“ — novo strelišče!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Presvitli naš cesar in car Ruski se snideta v Hebu na Českem, kamor tudi cesarjevič Rudolf pride; 9. ali 10. julija gredó vsi skupaj v Reichstadt. Cesar naš spremi Ruskega cara do Tečna in se potem vrne v Prago k vdovi cesarici Mariji Ani. Shod ta, čeravno zeló neljub Andrassyu, bo gotovo velevažen za rešitev Turških homatij.

— Vojni minister baron Koller je odstopil in njegovo mesto nastopil grof Bylandt-Rheid, slavnoznani izvedenec v topništvu in pisatelj na tem polji.

— Minister Stremayr je pred odhodom v toplice izdelal glavna načela za 3 državne postave (o uravnavi duhovske plače, farnih občin in patronatnih razmer), ki imajo v prihodnjem državnem zboru v razpravo priti. S temi postavami bode vendar enkrat konec onemu beračenju po tako imenovanih „Stremayerjevih groših.“

— Tukaj je prišel na svitlo nov velikansk tednik „Wiener Beobachter“, politiško-lepoznanski časnik, ki za $^1/_4$ leta stane 1 gold. 90 kr.

Česko. Iz Prage. — Novoizvoljeni župan dr. Zeithamer, eden izmed prvakov staročeske, to je, prave národne stranke, ni potrjen. — Mladočeska, to je, liberalna stranka, ki ima dvojni obraz tako, da z enim dobrika se narodu, z drugim pa nemčurskim ustavovercem, je — se ve da inspirirana od ministerskih krogov — po smrti Palackovi zopet pričela komedijo „mirú in sprave“ s Staročehi. „Politik“, „Pokrok“ in „Čeh“, glasila značajne staročeske stranke, zavračajo ves mladočeski manêver kot hinavsko dejanje. „Kako se drznete reči, da na grobu Palackega in iz pietete do njega hočete spravo z nami — pravi „Politik“ — ko vendar Palackega nikoli niste spoštovali!“ „Če glasilo mladočehov „Narodni listy“ na čêlo svojemu listu stavi teatralično „poslano“, da narod nujno zahteva spravo — vpraša „Politik“ dalje — kateri narod se za vami skriva?“ Razdraženosti noben pošten narodnjak želeti ne more, in zato bomo srečni, ako se povrne prava sloga med narodne zastopnike; al da bi se zopet oni goljufni mir od leta 1873. povrnil med nas, tega nočemo. Manjšina naj spoštuje večino, to je po Riegerjevih tehtnih besedah prava národna sprava po vsem svetu. Nihče ne veruje, da bi mogoča bila resnična sprava s takimi elementi — pravi „Čech“ — ki so zapustili tolikoletni skupni narodni tabor le iz sebičnih namenov, ki njim koristijo, narodu pa so na veliko škodo. — Hranilnica Pražka, ena najbogatejših hranilnic Avstrijskih, je oklicala te dni, da noče sprejemati več vsega denarja, ki se pri njej naložiti hoče, in da bode namesti po 5 gld. od 100 vprihodnje dajala le po 4 gld. od 100 obresti. Vse bi zopet rado svoj denar zaprlo v varno skrinjo hranilnic, ona pa potem ne vé, kam z denarjem. To pač niso vesela znamenja o zaupanji na bolje čase!

Iz Turškega bojišča. — Vse pomirjevanje bilo je tedaj zastonj, Turčija ne more zadušiti ustaje. Zadnjih dogodeb v Carigradu vzrok se podtika Angleški, ki je hotela vničiti Ruski vpliv na Turškem dvoru in se sama vsesti v srce Turčije. To se ji je tudi posrečilo. Ignatiev je ob moč, a s tem je bila Rusija gnana na drugo pot, kar zdaj čedalje očitneje postaja. — „Die beiden russischen Fanghunde“ — kakor „N. fr. Pr.“ imenuje Srbijo in Črnogoro — sta zdaj res zobe pokazala. Najnovejši telegrami poročajo, da se 30. t. m. pričakuje v Srbiji vojni oklic, armada pa se je že v treh oddelkih pomaknila proti meji; enega teh oddelkov, ki je proti Nišu mahnil, komandira Ruski general Černajev. S Srbijo v isti vrsti koraka Črnagora. Knez je sklical vse moške, ki morejo orožje nositi, od 17. do 60. leta, za čas vojske bo vlado prevzel senat, ker knez bo vojni poveljnik. Tako je vojska gotova, in 30. t. m. jo imate obe državici napovedati Turkom. Avstrija bo meje strogo zaprla z vojaki in žandarji. Kako dolgo bodo Evropske moči od daleč mirno gledale ta boj, to bodo odločile kmalu dogodbe. — Na bojišči, posebno v Bosni in Bulgariji, je čedalje več ustajnikov, vedno se sliši o hudih praskah. Tako je četa hrabrega Amelića Turke pri Bišću popolnoma potolkla. — Med tem pa nepretrgano prihajajo beguni na Avstrijsko zemljo. V Sisek jih je 23. t. m. prišlo okoli 4000 iz Bosnije, veliko več pa jih je še na poti. Reveži so izstradani in lačni in prebivalci jih krepčajo s kruhom in drugimi jedili. Reva teh ljudí je grozna, zato z nova na pomoč z darili, bratje Slovenci! Angleži zbirajo svoje brodovje okoli Turških bregov. Namen njihov je gotovo, polastiti se Turških ladij ob času boja, kakor so se nekdaj polastili Danskih. Tako že preží vsak na svoj kos, ki mu bo pripadel po razpadu Turčije; vsak bo nekaj dobil, le tega še nihče ne vé, kaj in ali bo sploh kaj dobila Avstrija. Če bi nič ne dobila, bili bi to nasledki nesrečne politike Andrassyeve.

Vabilo na naročbo „Novic“.

Ker „Novice“ nimajo navade, listov svojih vsiljevati občinstvu, zato ponavljamo še enkrat vabilo, v 25. listu razglašeno.

Administracija „Novic“.

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: **Jožef Blaznikovih dedičev** v Ljubljani.